

INFRASTRUKTURA GOSPODARCZO-OBRONNA W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

„Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego”, nie można sobie tego pojęcia wyobrazić inaczej niż jako fragmentu większej całości jaką jest infrastruktura gospodarczo-obronna oraz infrastrukturalne zabezpieczenie Systemu Obronności i Bezpieczeństwa Państwa. Są to moim zdaniem pojęcia nawzajem przenikające się i nawzajem uzupełniające, tak dalece, że niejednokrotnie nie sposób przeprowadzić odrębnego podziału na infrastrukturę bezpieczeństwa publicznego i państwowego. Dlatego też te dwie newralgiczne w moim odczuciu sprawy tj. infrastrukturę gospodarczo-obronną oraz infrastrukturalne zabezpieczenie SOiBP chciałbym przybliżyć, wychodząc z założenia że, „Bezpieczeństwo wprawdzie nie jest wszystkim, ale bez bezpieczeństwa wszystko jest niczym”.

Infrastruktura gospodarczo-obronna

Jednym z podstawowych czynników kształtowania systemu obronnego państwa i mającym wpływ na jego bezpieczeństwo wielopłaszczyznowe (państwowe, regionalne, wojskowe, publiczne, zbiorowe itd.) jest jego infrastruktura obronna, którą tworzą urzędnicy i instytucje warunkujące skuteczność działania systemu obronnego. **Infrastruktura obronna** to element infrastruktury państwa, (a na szczeblu państwa jest to wszak składowa infrastruktura gromadzkich, powiatowych i wojewódzkich) obejmujący obiekty i urzędnicy stałe oraz instytucje niezbędne do funkcjonowania systemu obronnego państwa. Tworzona jest w czasie pokoju, ale rozwijana głównie w okresie zagrożenia i wojny. W związku ze specyfiką zadań do realizacji których służy, infrastrukturę obronną dzieli się na infrastrukturę wojskową¹, infrastrukturę obrony cywilnej oraz coraz częściej na społeczną i techniczno-ekonomiczną².

¹ Por. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s.47.

² Por. Z. Stachowiak, *Polityka gospodarczo-obronna*, AON, Warszawa 1996, s. 38.

Infrastruktura wojskowa to element infrastruktury obronnej państwa obejmujący wszystkie stacjonarne (a w wyjątkowych wypadkach także ruchome) obiekty i urządzenia które zgodnie ze swoim przeznaczeniem służą do zaspokajania potrzeb sił zbrojnych, a w szczególności dowodzenia, bytowania, szkolenia i przemieszczania wojsk³. Konkretyzując – stanowią je obiekty służące zakwaterowaniu, szkoleniu i utrzymaniu gotowości bojowej (tj. koszary, poligony, strzelnice, place ćwiczeń, obiekty służby zdrowia, system obsługi garnizonowej, system telekomunikacyjny i transportowy, baza produkcyjna i remontowa i wiele innych - oraz służby i instytucje a także jednostki wojskowe, których zadaniem jest obrona i obsługa wymienionych obiektów, oraz urządzenia i obiekty gospodarki narodowej, które mogą być wykorzystane dla potrzeb Sił Zbrojnych.

Infrastruktura obrony cywilnej to także część infrastruktury obronnej państwa, którą tworzą budowle ochronne, stanowiska kierowania, techniczne systemy alarmowe i ostrzegania, zapasowe szpitale i punkty pomocy medycznej, składy żywności, zbiorniki wody pitnej i gaśniczej, zapasowe źródła energii, drogi ewakuacyjne itp.

Infrastrukturę społeczną tworzy administracja państwowa, w tym również ta, która jest związana z obroną narodową. Jej zadaniem jest zapewnienie odpowiednich, bezpiecznych warunków życia ludności.

Największe znaczenie dla całej gospodarki narodowej oraz jej funkcjonowanie w warunkach wojny posiada **infrastruktura techniczno-ekonomiczna**⁴. Jest ona rozpatrywana zwykle w trzech aspektach: technicznym, ekonomicznym i organizacyjnym.

Oceniając stan tego obszaru funkcjonowania podstaw SOiBP w ostatnich latach należy stwierdzić, iż realizacja zadań w tym zakresie ze względu w głównej mierze na brak środków, okazuje się dalece niewystarczająca. Wpływ na taką sytuację ma nieadekwatny do potrzeb rozwój infrastruktury, a w szczególności: telekomunikacji, transportu rzecznego i rurociągowego, zaopatrzenie w wodę i oczyszczania ścieków.

³ Por. *Słownik...*, op. cit., s. 49.

⁴ Por. Infrastruktura techniczno-ekonomiczna stanowi system tworzący warunki realizowania celów rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym bezpieczeństwa państwa. Obejmuje ona: transport, łączność, energetykę i gospodarkę wodną. Por. Z. Stachowiak, *Polityka...*, op. cit., s. 39 oraz S. Kurek, *Stan i możliwości rozwoju wybranych elementów infrastruktury techniczno-ekonomicznej. Aspekty ekonomiczno-obronne*, AON, Warszawa 2000, s. 6–8.

Sytuacja w telekomunikacji, mimo dynamicznego postępu bazującego obok łączności telefonicznej i telexowej na telefaksowej i komputerowej, nie spowodowała jeszcze odrobienia bardzo dużego dystansu dzielącego Polskę od większości krajów europejskich. Negatywną cechą tego procesu jest utrzymanie nierównomiernego terytorialnie rozwoju telekomunikacji⁵.

Dalszemu ograniczeniu uległa rola żeglugi śródlądowej w systemie obronnym kraju. Przyczyniły się do tego, obok niekorzystnych warunków hydrologicznych i meteorologicznych, wieloletnie lekceważenie jej znaczenia w systemie transportowym Polski.

Mało efektywnymi jest także transport rurociągowy, ale przyczyny tego stanu tkwią, obok małej ilości sieci rurociągowej, przede wszystkim w przyczynach zewnętrznych⁶.

Sprawność infrastrukturalną utrzymywał jedynie transport kolejowy i w mniejszym stopniu transport drogowy. Jednak w obszarze tych rodzajów transportu zarysowały się zjawiska destrukcji (wyraźne pogorszenie jakości szlaków kolejowych i dróg kołowych oraz wytrzymałości mostów i wiaduktów) wpływające negatywnie na obniżenie potencjału obronnego państwa oraz zdolności przewozowych wojska i ich logistyczne zabezpieczenie.

Ograniczając zaś ocenę polityki prowadzonej przez państwo wobec infrastruktury techniczno-ekonomicznej do wymiaru *stricte* obronnego, wskazać trzeba, że jest ona zła. Wynikiem tego zarówno stan techniczny elementów infrastruktury obronnej jest zły, jak też sama dyslokacja obiektów jest niekorzystna w świetle potrzeb operacyjno-obronnych dnia dzisiejszego. Od wielu już lat następuje dekapitalizacja obiektów koszarowych w wyniku odkładania remontów i wstrzymywania inwestycji. Już w roku 1998 stopień zużycia obiektów oceniano średnio na 26% a budynków koszarowych nawet na 32%. Bardzo zła jest również kondycja bazy magazynowej - np. około 70% urządzeń służących magazynowaniu paliw płynnych jest eksploatowana ponad 30 lat i wymaga generalnych remontów⁷.

⁵ Por. S. Kurek, *Stan...*, op. cit., s. 33–41.

⁶ Zob. szerzej: S. Kurek, K. Szelaż, *Stan infrastruktury technicznej wspierającej gospodarkę obronną kraju i jej perspektywy rozwoju na najbliższe lata*, [w:] *Gospodarka obronna...*, op. cit., rozdz. 5.

⁷ Por. *Wskaźniki ekonomiczne obronności państwa*, red. E. Dworecki, AON, Warszawa 1999, s. 63.

Infrastrukturalne zabezpieczenie Systemu Obronności i Bezpieczeństwa Państwa

W świetle postanowień Konstytucji RP oraz obowiązujących aktów normatywnych dotyczących obronności można stwierdzić, iż kierowanie nią powinno być częścią składową systemu kierowania państwa i winno funkcjonować w niezmienionej strukturze w okresie pokoju, oraz narastać i rozwijać się w okresie zagrożenia (kryzysu) i wojny. Ta niepowtarzalna zasada systemu wynika z konieczności zachowania ciągłości kierowania, a także odpowiedzialności poszczególnych organów władzy i administracji za przygotowanie obronne państwa. Dlatego też, w celu zapewnienia ciągłości kierowania państwem w okresie zagrożenia i wojny powinna zostać stworzona odpowiednia infrastruktura obronności państwa. Podstawowym jej elementem powinny stać się stanowiska kierowania: Prezydenta RP; Prezesa RM; Ministrów i Wojewodów; Kierowników jednostek organizacyjnych wykonujących zadania obronne; oraz organów samorządu terytorialnego. Dla tych organów tworzy się główne i zapasowe stanowiska kierowania. Główne powinny być usytuowane w obiektach będących stałymi siedzibami organów kierowania, natomiast zapasowe poza miejscami stałej dyslokacji. Obiekty te winny być odpowiednio przygotowane, wyposażone i zabezpieczone, a także odpowiednio bronione i chronione. Winny dysponować odpowiednią siecią łączności i informatyki (zaplanowaną w czasie pokoju i uruchamianą w czasie narastania zagrożenia), gwarantującą terminowy i bezpieczny przepływ informacji, a także jej gromadzenie, opracowywanie i dystrybucję. Należy je również odpowiednio zabezpieczyć pod względem logistycznym.

Infrastruktura systemu kierowania obronnością państwa, przez którą należy rozumieć: urzędnicy i instytucje warunkujące skuteczne działanie systemu obronnego⁸ powinna charakteryzować się w pierwszej kolejności sprawnością. Ta zaś jest funkcją jej składowych, z których najwyższą rangę przypisać należy sprawności kierowania systemem⁹. Wpływ na jej poziom ma jego sterowność, zarówno podczas: pokoju – czyli stanów stabilnych (zrównoważonych), kryzysu – czyli stanów nasilenia turbulencji oraz wojny – czyli stanów ekstremalnych.

⁸ Por. *Słownik języka polskiego*. PWN, 1978 t. I, s. 789; *Leksykon wiedzy wojskowej*, MON, Warszawa 1987 s. 294.

⁹ Por. P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa. Podstawy i zastosowania*, Bellona, Warszawa 1994, s. 267.

Dynamika zmian w sytuacjach przedkryzysowych, kryzysowych i wojennych powoduje ciągłą zmianę warunków otoczenia, charakteru zagrożeń, możliwości reagowania itp. Zachodzące zmiany wymagają więc permanentnego monitorowania sytuacji, modyfikacji planów i podejmowania decyzji. Jakość kierowania, gotowość kierowania zależy więc od infrastruktury obronności państwa. Ta zaś obok narodowych rozwiązań musi uwzględniać rozwiązania sojusznicze. Kształtowanie narodowej infrastruktury obronności państwa nie może odbywać się w oderwaniu od wielostronnych zobowiązań sojuszniczych. Stan bowiem infrastruktury obronnej naszego państwa w tym infrastruktury kierowania obronnością ma bowiem dla Sojuszu kapitalne znaczenie. Jej przygotowanie i utrzymanie należą do obowiązków państwa-gospodarza (HNS – Host Nation Support). Oznacza to, że kwestię infrastruktury kierowania obronnością państwa należy ściśle wiązać z pozycją, wizerunkiem i z sojuszniczą wiarygodnością Polski w Sojuszu. **Trzeba mieć na uwadze, że w NATO bardziej ceni się jakość systemów sił zbrojnych, aniżeli rozmiary czy liczebność sił zbrojnych.** Oznacza to także, że kwestię infrastruktury obronności należy łączyć z naszym członkostwem w Unii Europejskiej. Aktywność Sojuszu bowiem daleko wykracza poza sferę wojskowości i poza przygotowanie do wojny obronnej.

Nowoczesna infrastruktura systemu obronności Polski – państwa członka NATO – wymaga uwzględnienia przy jego tworzeniu i budowie szeregu wymagań ogólnych oraz szczegółowych i brzegowych. Wszystkie one są ze sobą ściśle związane, wzajemnie uzupełniając się. Pierwszoplanowym wymogiem ogólnym musi być uwzględnienie zasad, kryteriów i standardów obowiązujących w NATO. Zbiór zaś szczegółowych i brzegowych wymagań - które muszą być uwzględnione w procesie tworzenia i budowy oraz utrzymania infrastruktury obronności tworzy: ocena zagrożeń oraz formuła celów i zadań, które mają przyczynić się do ich osłabienia poprzez zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony; rozmiary obiektów będące funkcją liczby personelu który ma on pomieścić dla zapewnienia ciągłości kierowania obronnością państwa oraz warunki topograficzne, geograficzne i techniczne budowy.

Infrastruktura systemu obronności państwa którą tworzą siedziby instytucji – od centralnych po samorządowe - odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i obronność powinna spełniać wymogi bezpieczeństwa zgodnie z przyjętą w NATO koncepcją bezpieczeństwa, która zakłada wyodrębnienie w rejonie rozmieszczenia instytucji stref (pomieszczeń) do których dostęp podlega kontroli i reglamentacji. W związku z tym, że zainstalowane zabezpieczenia techniczne muszą być nadzorowane przez straże (warty), w procesie projek-

towania powinny zostać przewidziane wzmocnione pomieszczenia przeznaczone na centra nadzoru elektronicznych systemów zabezpieczających oraz pomieszczenia dla strażników nadzorujących wejścia do poszczególnych stref bezpieczeństwa oraz wartownie dla patroli i oddziałów reagowania. Środki zabezpieczenia muszą być przystosowane do ochrony przed sabotażem lub terroryzmem. Ze względów bezpieczeństwa użytkownikiem „pomieszczenia” infrastruktury obronności mogą być osoby, które są upoważnione do dostępu do informacji niejawniej (nośników wiadomości i materiałów) NATO i zostały zapoznane z przepisami bezpieczeństwa dotyczącymi informacji niejawniej NATO oraz przeszkolone przez właściwą krajową instytucję odpowiedzialną za bezpieczeństwo.

Elementem strukturalnym jest infrastruktura systemu kierowania obronnością i bezpieczeństwem państwa. Najważniejszym jej elementem jest Centrum Kierowania Obronnością Państwa (CKOP). Jego siedziba powinna spełniać konkretne wymagania operacyjno-funkcjonalne. Obiekt powinien zostać zaprojektowany w sposób i według aktualnie obowiązujących norm i standardów oraz w oparciu o doświadczenia zdobyte na przestrzeni minionych lat, jak również najnowszych osiągnięć w tej dziedzinie państw sprzymierzonych¹⁰. Mieścić powinien wszystkie komórki organizacyjne MON i stanowić jeden zwarty zespół budynków, spełniający wymogi kierowania (dowodzenia), dostępności i skuteczności ochrony, dogodności komunikacji oraz sprawnej ewakuacji. Powinien również zapewnić pewną i skuteczną osłonę kontrwywiadowczą, właściwą wymianę informacji i korespondencji pomiędzy instytucjami. Obiekt powinien być zlokalizowany tak, aby mógł funkcjonować zarówno w czasie pokoju jak i wojny oraz stanowić właściwą ochronę przed potencjalnym zagrożeniem dla personelu i zainstalowanych urządzeń (sprzętu), co pozwala uniknąć podważania liczby bardzo drogich systemów.

Podstawą sprawnego funkcjonowania całej infrastruktury kierowania obronnością państwa – w tym także siedziby CKOP – musi stać się odpowiedni system łączności i informatyki przeznaczony do zabezpieczenia potrzeb naczelných organów kierowania obroną państwa, dowództwa sił zbrojnych, kierownictwa jednostek układu pozamilitarnego oraz organów dowodzenia

¹⁰ Według kryteriów i standardów NATO obiekt powinien być zaprojektowany tak, aby zamknięty (pozbawiony mediów zewnętrznych) mógł funkcjonować przy pełnej obsadzie etatowej w sposób ciągły przez minimum 7 dni. W przypadku zasypania („odcięcia od świata”) w części podziemnej (umocnionej), wyposażonej w systemy podtrzymujące życie, powinien zapewnić ciągłość procesu kierowania (dowodzenia) przez minimum 36 godzin.

i kierowania Sojuszem Północnoatlantyckim. Powinien zapewnić on także wymianę informacji środkami technicznymi jak również wymianę dokumentów z wykorzystaniem poczty polowej w kraju i zagranicą. Rozwiązania te regulują stosowne dokumenty normatywne¹¹.

Istotną kwestią jest alokacja infrastruktury systemu kierowania obronnością państwa. Doświadczenia państw członków NATO w odniesieniu do obiektów kierowania obronnością wskazuje na funkcjonowanie różnych rozwiązań w tym zakresie. Dominuje rozczłonkowanie komponentów kierowania obronnością państwa, o czym decydują przede wszystkim możliwości finansowe poszczególnych krajów. Dotyczy to także centrów kierowania obronnością. Obecnie jednak daje się zaobserwować pojawianie się koncepcji zmiany istniejącego stanu na rzecz ich skomasowania.

W odniesieniu do kształtu infrastruktury polskiego kierowania obronnością coraz więcej zwolenników zyskuje propozycja budowy CKOP w jednolitym kompleksie o odpowiedniej architekturze¹². Mogłoby one jednocześnie pełnić rolę Centrum Kryzysowego Kierowania Obroną Państwa, czy też ewentualnie Centrum Operacji Połączonych. Kierowanie obronnością państwa z obiektu powinno być zapewnione przy wszystkich stanach bezpieczeństwa państwa.

Infrastruktura kierowania obronnością Polski - państwa członka NATO, spełniać powinna także odpowiednie wymagania przestrzenno-funkcjonalne i bytowe, to znaczy, że obiekty ją stanowiące powinny być dostosowane nie tylko do bieżących, ale i również do przyszłych zadań funkcjonalnych. Projektując nową lub modernizując dotychczasową infrastrukturę systemu kierowania obronnością należałoby dostosować się do wymogów stosowanych powszechnie w NATO.

Bardzo ważną kwestią funkcjonowania infrastruktury systemu kierowania obronnością państwa jest konieczność spełnienia minimalnych wymogów w zakresie fizycznych zabezpieczeń stref bezpieczeństwa obejmujących bariery

¹¹ Są nimi: Decyzja Ministra Obrony Narodowej Nr 10 / MON z dnia 18 stycznia 1999 r. w sprawie wdrożenia w resorcie obrony narodowej zasad i przepisów regulujących problematykę bezpieczeństwa teleinformacyjnego w relacjach między sojusznikami; Dyrektywa bezpieczeństwa – AD 70-1; Zasady instalacji urządzeń przeznaczonych do przetwarzania informacji klasyfikowanej – AMSG 719F; Metody określania stref bezpieczeństwa TEMPEST – AMSG 799B; Metody badań i kryteria oceny urządzeń chronionych infrastrukturalnie – AMSG 788A.

¹² Por. Firlej, *Infrastruktura gospodarczo-obronna a integracja z NATO*, „Myśl Wojskowa” 1997, nr. 4.

fizyczne¹³, elektroniczny nadzór systemu wstępu, system wykrywania wtargnięcia oraz zapewnienie minimalnych wymogów zabezpieczeń fizycznych obszarów technicznie bezpiecznych (TSA) ¹⁴. Dla suwerennego i demokratycznego państwa infrastruktura kierowania systemem obronności państwa powinna być wynikiową charakteru, struktury i funkcji kierowania obronnością oraz współczesnego charakteru zagrożeń dla niego. Jako taka powinna ona spełniać następujące wymogi strategiczne: zespolić (skoncentrować) w zwartym kompleksie wszystkie (bądź zdecydowaną większość) elementów kierowania obronnością państwa – w tym dowodzenia Siłami Zbrojnymi; zapewnić bezpieczeństwo obiektów, personelu i informacji przed wszystkimi współczesnymi rodzajami zagrożenia dla infrastruktury kierowania obronnością; zapewnić włączenie w system kierowania obroną wspólną NATO i dowodzenie połączonymi Siłami Zbrojnymi; umożliwić korzystanie z transportu powietrznego; usytuowanie (dyslokację) infrastruktury centrum kierowania obronnością na obrzeżu stolicy; zapewnić dogodne połączenia komunikacyjne z innymi kierowniczymi instytucjami państwa.

Budowa CKOP – będąc w dyspozycji MON – zabezpieczać powinna potrzeby zarówno naczelnych władz państwa, jak i potrzeby infrastrukturalne MON dyktowane jego obecnym i perspektywnym stanem etatowym – w tym SG WP i dowództw RSZ¹⁵. Powinien on również zapewnić systemowi kierowania obronnością państwa bezpieczeństwo funkcjonalne zgodnie z krajowymi jak i NATO-wskimi wymaganiami. Budowa nowoczesnej infrastruktury CKOP wymaga poniesienia znacznych kosztów na ich realizację. Ich wielkość zależy od przyjętej opcji budowy CKOP i cyklu jej realizacji. Inwestycja ta powinna być sfinansowana z dwóch źródeł: ze środków budżetowych oraz ze środków pozyskanych przez Agencję Mienia Wojskowego ze sprzedaży zaliczkowej

¹³ Szczegółowe parametry techniczne dla tych barier zawiera Aneks A do Rozdziału I, Część U Dyrektywy AD 70-1.

¹⁴ Szczegółowe wymogi techniczne i proceduralne zabezpieczeń dla TSA określa Aneks C Rozdział I, Część II Dyrektywy AD 70-1.

¹⁵ Stan ten łącznie wynosił w 2002 roku około 3950 pracowników, w tym: stan etatowy MON (wraz z SG WP) wynosił 1454 stanowisk żołnierzy zawodowych i 648 stanowisk pracowników wojska (razem 2102 stanowiska); a stan etatowy dowództw RSZ wynosił: DWL – 555 żołnierzy i 203 pracowników, DGW – 300 żołnierzy i 149 pracowników, DWLOP – 450 żołnierzy i 190 pracowników. W przyszłości przewidywana liczebność ministerstwa Obrony Narodowej – wynosić będzie około 1500 żołnierzy zawodowych i pracowników wojska, w tym w DWLOP – około 300; w DWL – około 600; i w DGW około 200.

użytkowanych obecnie przez instytucje wojskowe budynków. W oparciu o informacje zawarte w dokumentach MON¹⁶, a dotyczących propozycji budowy CKOP i jego dyslokacji przeprowadzenie szacunku kosztów realizacji tej inwestycji nastręcza wiele problemów ze względu na wagę i istotność dostępnych informacji, w tym: różne wstępne szacunki kosztu realizacji proponowanej inwestycji; braku informacji o koszcie studium urbanistyczno-architektonicznego i źródle jego sfinansowania¹⁷; braku informacji o wielkości kosztu koncepcji docelowego usytuowania Urzędu MON¹⁸.

Niezbędnym warunkiem przystąpienia do realizacji zamierzenia winno być uzyskanie gwarancji państwa, obejmujących określenie możliwości pozyskania środków finansowych. Mogłyby to być np. forma pożyczki, możliwość sprzedaży posiadanej obecnie w Warszawie zasoby nieruchomości z opóźnionym terminem ich rzeczywistego przekazania nabywcy itp. Ze względu na stopień, skomplikowania operacji finansowych, obsługę finansową zamierzenia celowym byłoby powierzyć wyspecjalizowanej firmie.

Zakończenie

Z przedstawionego materiału jednoznacznie wynika, że istnieją bardzo duże powiązania pomiędzy wieloma aspektami infrastruktury bezpieczeństwa publicznego a infrastrukturą zarówno gospodarczo-obronną jak i zabezpieczeniem infrastrukturalnym Systemu Obronności i Bezpieczeństwa Państwa. Wiele tych aspektów wzajemnie się pokrywa i przeplata. Dalsza czy to rozbudowa,

¹⁶ „Koncepcja docelowego usytuowania Urzędu Ministra Obrony Narodowej” datowaną na kwiecień 1997 r., która była przygotowywana w formie informacji na posiedzenie Kierownictwa Ministerstwa Obrony Narodowej; Ogólne wymagania NATO stosowane przy budowie obiektów kierowania obronnością (Strategicznym Dowództw NATO); Korespondencja Sekretarza Stanu -1 Zastępcy Ministra Obrony Narodowej (pisma Nr 881/DI/I z dn. 19.04.1999 r. oraz 257/DD/IV z dn. 02.02.2000 r.)

¹⁷ Por. Pismo Nr 881/DI/I z dnia 19.04.1999 r. zawierające informację o „Studium urbanistyczno-architektonicznego i chłonności terenu” opracowanego dla kompleksu przy ul. Żwirki i Wigury 9/13 po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

¹⁸ Przypuszczać należy, że z budżetu resortu obrony narodowej sfinansowano element „Koncepcji docelowego usytuowania Urzędu Ministra Obrony Narodowej” Jeśli tak to założenie o pozabudżetowym źródle finansowania już na etapie wstępnych prac jest nie respektowane.

czy też przebudowa, a także konserwacja i utrzymanie w sprawności tych elementów, może i powinna być umiejętnie wykorzystana poprzez zaangażowanie elementów gospodarki miejscowej i regionalnej. Wszystkie te elementy powinny być nawzajem powiązane, wpisane w plan rozbudowy przestrzennej i dawać korzyści miejscowej społeczności. Tym bardziej że, umiejętnie współdziałając zabezpiecza się stabilny rozwój gospodarczy na długie lata (z dotychczasowych doświadczeń wynika że, wszelkie sprawy związane z obronnością i bezpieczeństwem państwa ulegają ciągłej modyfikacji i przebudowie w miarę pojawiania się nowych zagrożeń i wprowadzania nowych lepszych i sprawniejszych rozwiązań technicznych). Przy umiejętnym podejściu do tych aspektów można osiągnąć wielopłaszczyznowe efekty regionalne i ogólnospołeczne przy zaangażowaniu w rozwój, utrzymanie i konserwację wielopłaszczyznowej infrastruktury bezpieczeństwa.

Bibliografia

- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002.
- Z. Stachowiak, *Polityka gospodarczo-obronna*, AON, Warszawa 1996.
- S. Kurek, *Stan i możliwości rozwoju wybranych elementów infrastruktury techniczno-ekonomicznej. Aspekty ekonomiczno-obronne*, AON, Warszawa 2000.
- S. Kurek, K. Szelaąg, *Stan infrastruktury technicznej wspierającej gospodarkę obronną kraju i jej perspektywy i rozwoju na najbliższe lata*, [w:] *Gospodarka obronna...*, op. cit., roz. 5.
- Wskaźniki ekonomiczne obronności państwa*, red. E. Dworecki, AON, Warszawa 1999.
- Słownik języka polskiego*, PWN, t. 1.
- leksykon wiedzy wojskowej*, MON, Warszawa 1987.
- S. Sienkiewicz, *Analiza systemowa. Podstawy i zastosowania*, Bellona, Warszawa 1994.